
NOI PRECIZĂRI DESPRE ROMANICII ȘI SLAVII DE LA EST ȘI SUD DE CARPAȚI ÎN SECOLELE V - VIII D. HR.

Dan Gh. TEODOR*

New details about the Romans and Slavs from the east and south of the Carpathians in the V - VIII centuries A. D.

Abstract

As a result of the intense archaeological research undertaken in the northern regions of the Lower Danube, for the period of the VI-VII centuries AD, a series of aspects of material culture belonging to the local population were specified. The content of these cultural aspects highlights multiple elements of Geto-Dacian, late Roman and Byzantine tradition, clearly differentiating them from the material cultures carried by some groups of migrants. The multiple and continuous connections between the Daco-Roman population from the eastern and southern regions of the Carpathians contributed to the finalization of the Romanic character of the local material culture in these territories.

During the VI-VII centuries, new groups of migrants enter the mentioned geographical space, of which the Slavs will have a special role. The material culture of the Slavs was less developed compared to that of the Romans. The Slavs had neither the opportunity nor the time to be able to create political-administrative structures as they succeeded in other parts of Europe. The vast majority of Slavs entering here will cross the south of the Danube. The rest of the migrants permanently settled east and south of the Carpathians will be gradually assimilated by the Romans. In this way Eastern Romanity was able to survive for centuries in this part of southeastern Europe.

Cuvinte cheie: *romanici, slavi, bizantin, romanitate estică, continuitate.*

Keywords: *Romans, Slavs, Byzantine, Eastern Romanity, continuity.*

Studierea evoluției societății de la nordul Dunării de Jos în perioada marilor migrații din primul mileniu creștin, cu deosebire din epoca în care a avut loc desfășurarea și încheierea procesului de etnogenză românească, a beneficiat în lipsa informațiilor din izvoarele scrise ale vremii de contribuțiile remarcabile ale investigațiilor arheologice. Timp de peste șapte decenii, cercetările arheologice întreprinse cu prioritate pentru cunoașterea istoriei primului mileniu creștin au reușit să scoată la iveală vestigii numeroase și de mare valoare pe baza cărora au putut fi identificate aspecte deosebit de importante vizând situația etno-demografică, economico-socială și de viață spirituală a populației autohtone, a contactelor ei cu diverse grupuri de migratori care au pătruns temporar în teritoriile de la nordul Dunării

---

* Prof. univ. dr. și cercetător, Institutul de Arheologie Iași.

de Jos, precum și influențele și elementele primite din partea civilizației romane târzii și bizantine.

Este util să se rețină că cercetările întreprinse în regiunile menționate au reușit să pună în evidență o serie de aspecte de civilizație locală, demonstrându-se astfel, nu numai existența populației daco-romane, romanice și vechi românești, ci și continuitatea ei neîntreruptă de viațuire. În acest larg context, un interes aparte îl prezintă regiunile de la est și sud de Carpați, primele afectate de invaziile diferitelor populații migratoare care s-au desfășurat de-a lungul perioadei primului mileniu creștin. În decursul ultimelor decenii, numeroase studii de specialitate au relevat constant și temeinic documentat aspecte social-economice, etno-demografice și de viață spirituală din regiunile de la nordul Dunării de Jos, pe baza cărora au putut fi dovedite continuitatea populației autohtone, legăturile ei constante cu civilizația romană târzie și bizantină și multiplele elemente daco-romane care o caracterizează.

Astfel, după cum este cunoscut, pentru regiunile dintre Carpații Orientali și Nistru cercetările arheologice au atestat existența culturii romanice denumită cultura de tip *Costișa-Botoșana-Hansca*¹ datând din secolele V - VII d. Hr., prezentând clare trăsături daco-romane și bizantine. Obiectivele acestei culturi, relativ numeroase, sunt difuzate în întreg arealul de la est de Carpați, cu precădere în zonele de podișuri și mai rare în teritoriile montane sau de câmpie, cele din urmă mai expuse invaziilor. Repartiția așezărilor și necropolelor autohtone de la est de Carpați în zonele de podișuri și plaiuri submontane este explicabilă deoarece aceste forme de relief au oferit constant, din cele mai vechi timpuri, cele mai bune condiții pentru practicarea agriculturii, creșterea animalelor și îndeletnicirile meșteșugărești².

O situație asemănătoare au înregistrat cercetările arheologice întreprinse și în zonele situate între Carpații sudici și Dunăre incluzând arealele Munteniei, Olteniei și Banatului. Ca urmare a investigațiilor efectuate în regiunile de la sud de Carpați au putut fi precizate aspectele de cultură materială din perioada secolelor V - VII, denumite de tip *Cireșanu*³ și *Ipoțești-Cîndești*⁴, aspecte asemănătoare sau identice cu cele identificate în restul spațiului de la nordul Dunării de Jos⁵ datând din aceeași vreme. Ca și în alte

---

¹ D. Gh. Teodor, *Conceptul de cultură Costișa-Botoșana. Considerații privind populația autohtonă la est de Carpați în secolele V - VII e.n.* în „Studia Antiqua et Archaeologica”, I, Iași, 1983, pp. 215 - 225; Idem, *Civilizația romanică la est de Carpați în secolele V - VII e.n. Așezarea de la Botoșana-Suceava*, București, 1984.

² Idem, *Descoperiri arheologice și numismatice la est de Carpați în secolele V - XI e.n.*, București, 1997, pp. 30 - 32; Idem, *Satul romanic și vechi românesc în mileniul marilor migrații*, în „Prelegeri Academice”, V, 5, Iași, 2006, pp. 109 - 110.

³ V. Teodorescu, *Cireșanu. Un aspect cultural aparținând populației daco-romane din secolele IV - V e.n. la sud de Carpați*, în „Anuarul Muzeului de Istorie și Arheologie Prahova”, I, Ploiești, 1984, pp. 51 - 97; D. Gh. Teodor, *Cu privire la unele aspecte etno-culturale la nordul Dunării de Jos în secolele V - VII*, în „Musaios”, X, 2005, p. 87.

⁴ V. Teodorescu, *Despre cultura Ipoțești-Cândești în lumina cercetărilor arheologice din NE Munteniei*, în SCIV; 15, 1964, pp. 485 - 502; Idem, *O nouă cultură arheologică recent precizată în țara noastră. Cultura Ipoțești-Cândești (sec. V - VII e.n.)*, în „Sesiunea de comunicări științifice a muzeelor de istorie”, vol. II, București, 1971, pp. 104 - 130; Susana Dolinescu-Ferche, *La culture Ipoțești-Ciurel-Cîndești (V^e-VIIe siècles), La situation en Valachie*, în „Dacia”, NS, XXVIII, 1984, pp. 117 - 148.

⁵ Ligia Bârză, *Continuitatea populației autohtone în Transilvania în secolele IV - V (cimitirul nr. 1 de la Bratei)*, București, 1973; Idem, *La station nr.1 de Bratei, dép. de Sibiu (IVe-Ve siècles)*, în „Dacia”, NS,

părți ale regiunilor carpato-dunărene obiectivele de la sud de Carpați se concentrează cu deosebire tot în zonele submontane și de podișuri, fiind mai rare în cele montane, excesiv împădurite. Caracteristicile culturilor materiale din aceste zone sunt de asemenea de certă sorginte daco-romană și bizantină, evidențiind multiple elemente comune întregului teritoriu nord și sud dunărean, care a făcut parte din fostele posesiuni romane sau din imediata lor vecinătate, din imperiul romano-bizantin.

Este deosebit de important de reținut și faptul că numeroasele comunități sătești romanice din perioada secolelor V-VII au un pronunțat caracter sedentar, ocupațiile principale ale locuitorilor fiind legate de agricultură, creșterea vitelor și practicarea meșteșugurilor. În afară de vestigiile care atestă strânsele legături ale autohtonilor cu imperiul roman târziu și bizantin sau cu unele grupuri de migratori sunt de reținut și valoroasele și numeroasele descoperiri de factură creștină, noua religie difuzându-se pe cale populară constant în aproape toate arealele de la nordul Dunării de Jos⁶. Chiar dacă sunt puțin numeroase și uneori ambigue și incomplete, trebuie totuși reținute și știrile transmise de izvoarele scrise ale vremii ce amintesc de romanicii de la nord de fluviu, populație care viețuia alături de migratorii pătruși temporar în zonele geografice menționate⁷. Toate aceste descoperiri arheologice arată limpede că în întregul ei cultura materială a locuitorilor romanici de la nordul Dunării de Jos se deosebește hotărât de cea vehiculată în perioada respectivă de diferitele grupuri de populații migratoare pătrunse temporar în aceste regiuni ale sud-estului european și care în epoca pătrunderii lor la nordul Dunării de Jos nu avuseseră nici un contact cu civilizația imperiului roman sau bizantin⁸.

În perioada cuprinsă între sfârșitul secolului al V-lea și secolul al VIII-lea inclusiv, după cum este în parte cunoscut, au avut loc noi pătrunderi de populații migratoare în regiunile de la nordul Dunării de Jos, cum sunt hunii, cutrigurii, avarii și slavii⁹. Dintre acestea, după opinia multor specialiști în teritoriile menționate, un rol aparte l-au avut mai ales slavii.

Primele știri despre prezența slavilor în regiunile Dunării de Jos sunt înregistrate pe la începutul secolului al VI-lea de către istoricii bizantini, care îi menționează cu numele de sclavini și anți¹⁰. Așa cum s-a mai arătat, sclavinii și anții sunt populații diferite, ultimii fiind probabil grupuri de alani târzii¹¹. În pofida eforturilor depuse de cercetători, nici astăzi nu sunt cunoscute exact zonele din răsăritul Europei din care au

---

XXXVIII - XXXIX, 1994 - 1995, pp. 239 - 295; D. Protase, *Două așezări din perioada finală a etnogenezei românilor (sec. IV - V și VII - VIII)*, Cluj-Napoca, 2003, pp. 7 - 51, pl. I - XI.

⁶ N. Zugravu, *Geneza creștinismului popular al românilor*, București, 1997.

⁷ D. Gh. Teodor, *Izvoarele scrise și descoperirile arheologice despre romanicii de la nordul Dunării de Jos în secolele IV - VIII d. Hr.*, în „Acta Musei Tutovensis- Istorie veche și arheologie”, XV, Bârlad, 2019, pp. 254 - 258.

⁸ Idem, *Considerații privind unele aspecte ale etnogenezei românești*, în „Arh. Mold.”, XXIV, Iași, 2001, pp. 182 - 183.

⁹ Ligia Bârzu, I. Stanciu, D. Gh. Teodor, *Populațiile migratoare pe teritoriul României*, în *Istoria Românilor*, vol. II, București, 2001, pp. 693 - 738.

¹⁰ Pseudo Caesarios, II, 110, P. G. XXXIII, col. 965 - 986, în FHDR, II, București, 1970, p. 485; Marcellinus Comes, *Cronica*, 517, 5, în același volum, p. 367.

¹¹ D. Gh. Teodor, *Unele considerații privind originea și cultura anților*, în „Arh. Mold.”, XV, Iași, 1993, pp. 205 - 214.

migrat slavii, mai aproape de adevăr după cum s-a presupus, regiunile lor inițiale fiind probabil arealul Podișului Valdai și interfluviul râurilor Kama-Oca din nord-estul continentului¹².

Populație cu o agricultură relativ precară, ocupând preferențial zonele de câmpie, slavii se aflau în perioada migrației lor într-un stadiu social-economic și cultural destul de puțin dezvoltat în comparație cu cel al goșilor sau al romanicilor nord dunăreni, cultura materială a acestor migratori, așa cum am mai amintit, neavând contacte cu civilizația romană și bizantină. Cauzele care au determinat deplasarea în masă a slavilor în centrul și sud-estul Europei, colonizând zone relativ întinse, nu sunt nici ele prea bine cunoscute. Se presupune că principalele cauze ale acestei masive deplasări ar fi fost fie răcirea accentuată a climei către sfârșitul secolului al V-lea, fie o secetă prelungită care a afectat posibilitatea de procurare a hranei, conflictele cu diferite grupuri migratoare fino-ugrice sau chiar fenomenul suprapopulării, care au determinat roirea unor mase mari de oameni¹³. Numărul extrem de mare al grupurilor arhaice slave care s-au deplasat în diferite zone ale Europei rămâne, de asemenea, greu de explicat. Unii specialiști care au studiat fenomenul acestei mari migrații consideră că în principal slavii nu s-au așezat definitiv decât în teritoriile slab populate sau chiar lipsite de locuitori¹⁴. Această situație pare să se fi înregistrat și în cazul zonelor de la nordul Dunării de Jos, în care viețuiau un număr considerabil de comunități sătești daco-romanice, areale unde cercetările arheologice, în pofida știrilor transmise exagerat de izvoarele scrise bizantine, nu înregistrează în cursul secolelor VI - VII prea multe urme ale slavilor pătrunși în zonele extracarpătice. În schimb, așa cum s-a mai amintit, investigațiile arheologice atestă pretutindeni în spațiul de la est și sud de Carpați așezări ale populației daco-romane și romanice în toate zonele de relief ale acestui areal. Cultura materială autohtonă din veacurile V-VIII vădește evidente tradiții dacice și romane, precum și puternice influențe ale civilizației romano-bizantine existente ca urmare a multiplelor și a neîntreruptelor legături cu lumea imperiului de la sud de Dunăre.

Prezența doar pentru scurtă vreme a celei mai mari părți a slavilor pătrunși în regiunile menționate de la nordul Dunării s-a datorat, așa cum s-a mai arătat cu dovezi multiple și convingătoare, existenței unui număr relativ mare de populație autohtonă. Aceasta continua să viețuiască aici în pofida situației politice precare create de aceste masive deplasări de migratori dinspre răsăritul Europei, care se îndreptau în principal către granițele imperiului bizantin, unde doreau să se stabilească pentru mai multă vreme. De aceea grupurile de slavi pătrunse în regiunile de la est și sud de Carpați sau în alte părți ale spațiului de la nordul Dunării de Jos nu au avut nici posibilitatea și nici răgazul de a influența stadiul social-economic și cultural autohton și nici de a se organiza în structuri arhaice administrative proprii, denumite de istoricii vremii cu numele de *sclavinii*, așa cum au reușit probabil în zonele de la sud de Dunăre din imperiu în care

¹² Idem, *Origines et voies de pénétration des slaves au sud du Bas Danube (VIe- VIIe siècles)*, în „Villes et peuplement dans l'Illyricum Protobyzantin- Actes du colloque organisé par l'Ecole française de Rome”, 12 - 14 mai 1982, Rome, 1984, pp. 63 - 84.

¹³ Idem, *Romanitatea carpațo-dunăreană și marile migrații din secolele V - VII*, în „In Honorem Magistri Ioan Mitrea. Octogenarii”, Onești, 2017, p. 173.

¹⁴ L. Musset, *Invaziile. Al doilea asalt asupra Europei creștine*, vol. II, București, 2002, p. 73.

s-au așezat definitiv¹⁵. După unii cercetători, nu este exclus ca marele cimitir de la Sărata Monteoru - Buzău, care conține destule morminte de incinerare socotite de unii exclusiv slave, să fie pus totuși și în legătură cu o eventuală *sclavinie*, constituită temporar în această zonă. Ideea nu poate fi acceptată totuși fără anumite rezerve, de vreme ce cercetările arheologice întreprinse până în prezent în spațiul de la nordul Dunării de Jos nu au atestat nici o așezare slavă de sine stătătoare care să nu fie contaminată de elemente romanice locale¹⁶, ceea ce arată că prezența acestor migratori nu a fost de durată și nici atât de numeroasă cum s-a presupus.

În ceea ce privește așa zisa contribuție etno-culturală a acestor migratori în regiunile de la est și sud de Carpați, este interesant de reținut că mulți specialiști, arheologi, istorici și lingviști, consideră că elementele etno-demografice și lingvistice slave arhaice din limba română sunt extrem de puțin numeroase la nordul Dunării de Jos în perioada secolelor VI - VII, ceea ce arată limpede că slavii arhaici nu au avut nici un rol în procesul de etnogeneză românească¹⁷. Elementele lingvistice slave prezente în vocabularul actual al limbii române sunt de sorginte sârbo-bulgară, datează dintr-o perioadă destul de târzie, secolele IX - XI, multe fiind introduse odată cu răspândirea Evangheliei în limba slavonă¹⁸.

Fără îndoială, mulți specialiști din țările slavofone sau din alte părți au exagerat rolul slavilor în procesul de etnogeneză românească, elaborând puncte de vedere neverosimile, cum ar fi slavizarea totală a teritoriilor carpato-dunărene și românizarea târzie a acestora, idee care evident este asemănătoare cu tezele teoriilor imigraționiste formulate în secolul al XIX-lea. În acord cu aceste păreri exagerate s-a considerat că slavii au pătruns pașnic și au influențat în mare măsură cultura materială și spirituală a populației romanice. În realitate, cercetările întreprinse au arătat cu claritate că numeroase comunități sătești romanice au fost nevoite din cauza acestor invazii să se mute în locuri mai puțin periclitate, în multe situații locuințele autohtone fiind incendiate și bunurile prădate. De altfel, izvoarele scrise bizantine vorbesc frecvent de atrocitățile comise de slavi în teritoriile în care au migrat¹⁹, situații care desigur nu puteau genera contacte directe și benefice între băștinași și invadatori. Referitor la slavi, unele scrieri bizantine ne transmit o serie de informații privind așezările acestora și ocupațiile lor principale, îndeosebi agricultura. Aceste informații însă nu sunt confirmate de cercetările arheologice, slavii neavând posibilitatea, în timpul relativ scurt petrecut la nordul Dunării de Jos, de a practica agricultura pe scară largă, în așa măsură încât să realizeze surplusuri de mari cantități de cereale²⁰.

Numărul și continuitatea populației romanice la nordul Dunării de Jos, stadiul ei social-economic, cultural și spiritual, ca și legăturile multiple și continue cu civilizația romană târzie și bizantină au fost factorii principali care au determinat ca aceste regiuni ale sud-estului european să fie singurele care nu au putut fi slavizate, așa cum s-a

¹⁵ D. Gh. Teodor, *op. cit.*, Onești, 2017, p. 175.

¹⁶ Idem, *Slavii la nordul Dunării de Jos în secolele VI - VII d.Hr.*, în „Arh. Mold.”, XVII, 1994, p. 231.

¹⁷ Idem, *Contribuții arheologice la problema etnogenezei românești*, Iași, 2018, p. 55.

¹⁸ P. P. Panaitescu, *Introducere în istoria culturii românești*, București, 1969, pp. 197 - 201.

¹⁹ Mauricius, *Arta militară*, XI, 4, 5, ed. H. Mihăiescu, București, 1970, p. 279.

²⁰ De exemplu: Pseudo Caesarios, *op. cit.*, în FHDR, II, București, 1970, p. 485; Procopius din Caesarea, *Despre războaie*, VII; 11 - 23, în același volum, pp. 449 - 453.

întâmplat în unele teritorii din imediata vecinătate. Cel mai elocvent exemplu este că acești migratori nu au reușit să creeze la nordul Dunării de Jos structuri social-politice, așa cum au întemeiat în alte zone ale Europei în care s-au instalat definitiv.

Așa cum s-a mai arătat, romanitatea de la nordul Dunării de Jos, în general, a fost sporită, într-o anumită măsură și prin adaosul de grupuri romanice, dislocate de pătrunderea și instalarea slavilor în regiunile dintre Dunăre și Munții Balcani²¹. Aceste grupuri latinofone au vehiculat în spațiul carpato-dunărean o serie de elemente de civilizație romano-bizantină, au facilitat răspândirea mai largă a creștinismului și au implicat populația băștinașă în activitățile economice ale imperiului, așa cum o dovedesc circulația monedei bizantine și numeroasele descoperiri de obiecte creștine, amfore și alte vestigii venite din Bizanț²².

Analiza elementelor care caracterizează cultura romanică carpato-dunăreană arată limpede că aceasta este net superioară în comparație cu aceea vehiculată de slavi, fapt ilustrat nu numai de numărul, varietatea și tehnica superioară de producere a bunurilor, ci și de marea majoritate a cuvintelor din limba română de origine dacică și latină care definesc structura casei, uneltele agricole și meșteșugărești, viața spirituală și principalele îndeletniciri.

Spre sfârșitul secolului al VII-lea și începutul celui următor, după o perioadă de relativă liniște politică, se declanșează noi pătrunderi de populații migratoare care vor afecta unele zone ale spațiului de la nordul Dunării de Jos, o importanță aparte având-o invaziile protobulgarilor și avarilor. În acest nou context politic în regiunile de la est de Carpați cercetările atestă și pătrunderea unui nou val de migrație slavă, dar mult mai diminuat numeric în comparație cu cel din veacurile anterioare²³. Această nouă deplasare de populație slavă determinată să migreze probabil din cauza presiunilor exercitate de avari și bulgari, difuzează în spațiul carpato-nistrean o serie de elemente culturale specifice zonelor dintre râurile Bug și Nipru, dar și unele de factură nomadă aduse împreună cu ei de grupuri de alani, elemente culturale care se deosebesc net de cele autohtone²⁴. Stabilite temporar în principal în aceste regiuni și ca urmare a contactelor cu populația autohtonă aceste noi grupuri de slavi și alani vor prelua și vor transmite populațiilor din regiunile lor originare de la est de Nistru o serie de elemente de factură romanică și bizantină, precum meșteșugul producerii ceramicii la roată, unele tipuri de unelte agricole și meșteșugărești, diverse obiecte de podoabă și vestimentare produse de meșteșugarii de la nordul Dunării sau de atelierele de producție din imperiul bizantin²⁵.

O nouă perioadă de liniște politică instalată în cursul secolului al VIII-lea și începutul celui următor oferă posibilitatea desfășurării unui larg și profund proces de asimilare a resturilor grupurilor de slavi stabilite definitiv aici, de altfel puțin numeroase,

²¹ D. Gh. Teodor, *op. cit.*, Onești, 2017, pp. 170 - 171.

²² Idem, *Romanitatea carpato-dunăreană și Bizanțul în veacurile V - XI e.n.*, Iași, 1981, *passim*.

²³ Idem, *op. cit.*, Iași, 2018, p. 65.

²⁴ *Ibidem*, p. 66.

²⁵ Idem, *Preliminariile culturii vechi românești*, în „Musaios”, V, 2001, p. 93; Idem, *Precizări privind realitățile etno culturale din secolele IV - X d. Hr. în spațiul extracarpatic (cu privire specială asupra zonelor carpato-nistrene)*, în „Studia Historica et Theologica. Omagiu profesorului Emilian Popescu”, Iași, 2003, p. 191.

superioritatea culturii materiale, numărul sporit al autohtonilor și legăturile permanente cu imperiul bizantin facilitând desfășurarea unui atare fenomen cultural și etno-lingvistic. Desigur, este încă destul de dificil de stabilit exact când se va fi definitivat acest proces de asimilare etnică, lingvistică, culturală și spirituală a resturilor de slavi de către autohtoni, dar este limpede că în secolul al IX-lea, când cercetările arheologice atestă existența pretutindeni a culturii materiale de tip vechi românesc²⁶, unele din transformările etno-lingvistice și culturale derulate încă din cursul celei de a doua jumătăți a primului mileniu creștin erau deja încheiate.

Prin urmare, în stadiul actual al cercetărilor arheologice și lingvistice, consecințele apărute în urma contactelor dintre romanici și slavi nu pot fi apreciate cu adevărat decât în raport cu rezultatele directe pe care investigațiile arheologice le-a pus la dispoziția specialiștilor, singurele care, în lipsa știrilor din izvoarele scrise ale vremii, pot aduce datele necesare înțelegerii corecte a evenimentelor petrecute în perioada primului mileniu creștin. De aceea, formulările recente ale unor cercetători referitoare la slavizarea integrală a Moldovei și Munteniei²⁷, care cică s-ar fi produs în a doua jumătate a primului mileniu d. Hr., se dovedesc profund neștiințifice, adăugându-se astfel vechilor teze imigraționiste care, în pofida concepțiilor panslaviste, nu au reușit nici până astăzi să explice de ce la nordul Dunării de Jos viețuiește o numeroasă populație care vorbește o limbă latină și etalează o veche și bogată cultură materială de sorginte romană târzie și bizantină.

Cercetat cu atenție și competență, procesul de formare a limbii și poporului român evidențiază clar existența unor realități social-economice, culturale și religioase specifice spațiului carpato-dunărean, explicând limpede formarea și mai ales existența, în spațiul amintit, timp de aproape două milenii a *romanității orientale*²⁸.

---

²⁶ Idem, *Interferențe etno-culturale la est și sud de Carpați în secolele V - XI d. Hr.*, în „Musaioș”, XII, 2007, pp. 146 - 149.

²⁷ M. Andronic, *Istoria Bucovinei în epoca marilor migrații și până la încheierea formării Moldovei medievale*, Suceava, 2014, *passim*.

²⁸ D. Gh. Teodor, *op. cit.*, Iași, 2018, pp. 11 - 25.